

*Сапармират Гулчаров,
магістрант II курсу факультету фізики,
математики та інформатики
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

*Леся Паришукова,
старший викладач кафедри інформатики та ІКТ
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

Основою прогресивного розвитку суспільства сьогодення є інтелектуальний потенціал його населення. Саме тому сучасна освіта має орієнтуватися на супердинамічний розвиток інтелектуальних здібностей школярів. Спільнота, у якій мешкає сучасна людина, стає дедалі суперечливішою. Освітняни мають налаштувати учнів на вироблення розумної стратегії власного життя, свій професійний творчий потенціал, який забезпечить конкурентоспроможність на ринку праці. Для того щоб досягти всього вищезазначеного, найважливішим завданням сучасної школи є творчо-креативний, критично-аналітичний, теоретично-практичний, логіко-аналітичний розвиток учнів.

Вивчення курсу інформатики у закладах загальної середньої освіти має йти до освітньої мети та прагматичної діяльності учнів, а саме: засвоєння ними фундаментальних понять інформатики, вироблення навичок обробки інформації з використанням сучасних ІКТ. Але звернімо увагу на те, що уроки інформатики носять, в основному, діяльнісний характер, який налаштований на розробку та перетворення об'єктів інформації, нагальною є потреба розвитку творчого мислення, креативного підходу як до викладання матеріалу вчителем, так і до розробки проєктів учнями, як підсумку вивченого за темою. Сучасні реалії ставлять перед громадою величезну кількість нестандартних ситуацій. Тож ми маємо навчати учасників освітнього процесу: учня, студента, як творчо підійти до вирішення проблеми різного роду творчими (креативними методами). А це означає – розвиваємо творче мислення.

Мислення, яке спонукає учня знайти, побачити різницю між уявленням про певний факт чи подію та реальністю, є творчим мисленням. Також даний тип мислення підштовхуватиме учнів не підганяти факти до готових стереотипів або загальновідомих аксіом, а перевіряти інформацію, шукати підтвердження, аналізувати; вчитиме не мудрувати та не фантазувати створюючи якийсь уявно-штучний світ, який ледь придатний

для сприйняття, а вміти пояснити свою позицію, яка вкладається в сприйняття реального. Творче мислення напряму пов'язане з креативністю. Хоча багато науковців і досі сперечаються на рахунок ототожнення даних понять. Адже розглядаючи поняття творчості, ми одразу протиставляємо його поняттю шаблонності, та, в деякій мірі, порівнюємо, зіставляючи та вказуючи на несхожість з логічністю та розумом.

На уроці, за цілями та характером, навчання творчому мисленню не співпадає з навчанням логічно-понятійного мислення. Вчителеві для того, щоб навчити учнів творчо мислити необхідно усі засвоєвані поняття та методи піддавати критиці та оцінюванню. Такий підхід до подачі навчального матеріалу повинен вчити школярів бачити обмеженість понять та методів, що вивчаються за навчальною програмою, їх схематичність, та аналізувати їх затребуваність у реаліях сьогодення, а також неповноту у вивченні, якщо користуватися лише деякими визначеними джерелами інформації (підручник, зошит з друкованою основою, тощо).

Творча особистість здатна:

- відчувати невиразні, розпливчаті, в деякій мірі складні для дитячого сприйняття тонкощі навколишнього світу (чутливість до проблеми учнів, перевага утруднень);
- пропонувати, подавати велику кількість різних ідей (в регламенті часу, швидкість);
- висловлювати пропозиції що до різних види, типи, категорії ідей (гнучкість мислення учнів);
- висувати додаткові ідеї, версії чи рішення (творчість та винахідливість учнів);
- проявляти уяву та почуття гумору, розвивати здатність до структурування матеріалу;
- являти поведінку, яка є неочікуваною, креативною та несподіваною, але корисною для вирішення проблеми (творчість, оригінальність та продуктивність);
- стриматися від прийняття першої думки або ідея, яка надійшла на думку, або ж типової, позиції, пропонувати різні ідеї, аналізувати їх, критично осмислювати та обирати кращу (незаангажованість);
- проявляти впевненість у прийнятому рішенні, незважаючи на утруднення та можливі проблеми, вміти брати на себе відповідальність за оригінальну позицію, ідею, яка спонукатиме учасників до вирішення проблеми (впевнений стиль поведінки, лідерство, самодостатня поведінка) [2].

Досить цікавою є методика шифрування даних або термінів. Або робота за інструкцією, наприклад, в бланку, який пропонується учням є

ряд слів-термінів у яких пропущені літери. За сигналом, за визначений час потрібно визначити пропущені літери. Обов'язково зазначаємо, що один прочерк – це одна пропущена літера. Слова мають бути тільки іменниками та в однині, але для зміни шаблонності та стереотипності мислення школяра до переліку слів потрібно включати слова не інформатичного змісту. Наприклад,

Ф. __ Л, ДОК. __М ____, В __. __ Т __ Б

Також цікавою та творчою формою роботи на уроці інформатики є сучасні цифрові дидактичні матеріали в розробці яких беруть участь і школярі. До такого виду робіт можна віднести створення ментальних карт, або карт.

Карта знань – сукупність діаграм і схем, що в наочному вигляді демонструють думки, тези, пов'язані одна з одною та об'єднані загальною ідеєю (рис. 1).

Рис. 1. Карта знань

Розробка такого спільного чи індивідуального проекту сприятиме і генеруванню творчих ідей, і критичності при доборі, структуруванні, аналізі та впорядкуванні теоретичного матеріалу, формування вміння формулювати нові ідеї, оперувати інноваційними підходами до відображення уявного в цифровій форма або ж його адаптація.

Тож робимо висновок, щоб стимулювати творче мислення, творчу активність вчителів потрібно бути на часі, іти в ногу з розвитком технологій. А для цього також можна застосовувати цікаві ігрові форми, які перейшли до закладів загальної середньої освіти із дошкілля, були адаптовані, та вміло використовуються вчителями-практиками.

Ось деякі з них:

- наведення аналогії, або асоціації, коли який-небудь складний процес або явище порівнюється з простішим і зрозумілим (в цифровій формі, з допомогою різних гаджетів створюємо асоціативні кущі, робимо цифрові тематичні комікси тощо);
- створення лепбуків. Це метод колективного розв'язання проблеми. Пошук ідей ведеться за умов, коли критика заборонена і кожна ідея, навіть жартівлива і безглузда, винагороджується. Часто при виконанні творчого завдання виникають нові й оригінальні шляхи розв'язання проблемних ситуацій.

Тому користуючись загальною структурою завдання навчальної програми з інформатики для формування творчого мислення в учнів та для підвищення їх зацікавлення в опануванні матеріалу дисципліни вчителіві потрібно добирати проблемний матеріал із оточуючого учнів життя. Крім того, будь-яка дитина потребує заохочення та підтримки. Увага та доброзичливе ставлення дорослих дозволять підтримати і розвинути у дитини інтерес до творчих розумових завдань.

Існує стереотипна думка, що умовне покоління «Z» тільки й знає, що сидіти у віртуальному вимірі гаджетів. Ми маємо зруйнувати його. Коли вчитель вирішує проблемні задачі за дитину, вимагає робити завдання лише за шаблоном, вона стає звичайним виконавцем і втрачає свободу, це стає ремеслом. Творче мислення зароджується лише за вільних обставин.

Список використаних джерел

1. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 240 с.
2. Климина Н. В. Развитие операционального и креативного мышления учащихся на уроках информатики. URL: <http://surl.li/aqhjc>
3. Паршукова Л. М. Розробка дидактичних і методичних засобів з інформатики. URL: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/handle/6789/2764>